

राजे रामराव महाविद्यालय, जत
इतिहास विभाग

बी. ए. भाग - 1, सेमीस्टर - 2

पेपर क्र.२ मराठाकालीन राजनीती, सामाज्यवस्था आणि अर्थव्यवस्था (इ.स.१६०० ते १७०७)

विषय कोड-७१२७४

प्रश्न 1.अ.योग्य पर्याय निवडून खालील विधाने पूर्ण करा.

१) स्वराज्यातील कारखान्यांची संख्या..... अशी होती.

अ) 16 ब) 21 क) 18 ड) 12

२) स्वराज्यात जमिनीच्या उत्पन्नाच्या..... इतका महसूल घेतला जात असे.

अ) $\frac{1}{2}$ ब) $\frac{1}{3}$ क) $\frac{2}{5}$ ड) $\frac{1}{8}$

३) शिवाजी महाराजांच्या अष्टप्रधान मंडळात..... हा पेशवा होता.

अ) मोरोपंत पिंगळे ब) अण्णाजी दत्तो क) रामचंद्रपंत ड) रामचंद्र त्र्यंबक

४) राज्याभिषेकाच्या वेळी अष्टप्रधान मंडळात..... हा प्रधान सेनापती होता.

अ) माणकोजी दहातोंडे ब) आनंदराव मकाजी क) नेताजी पालकर ड) हंबीरराव मोहिते

५) शिवाजी महाराजांच्या सेनापतीस सालाना..... होत पगार असे.

अ) 10000 ब) 5000 क) 25000 ड) 3000

६) 'आज्ञापत्र' हा शिवाजी महाराजांच्या राजनीतीवर ग्रंथ..... याने रचला.

अ) कृष्णाजी अनंत सभासद ब) रघुनाथपंत हणमंते क) रामचंद्रपंत अमात्य ड) मल्हार रामराव चिटणीस.

७) शिवशाहीत किल्ल्याच्या संरक्षणाची जबाबदारी..... या अधिकाऱ्यावर असे.

अ) हवालदार ब) सबनीस क) कारखानीस ड) फडणीस

८) " भारतीय आरमाराचा जनक " असे..... यांना म्हटले जाते.

अ) शिवाजी महाराज ब) संभाजी महाराज क) कान्होजी आंग्रे ड) तुळाजी आंग्रे

९) सुरतेच्या लुटीचा संपत्तीने शिवाजी महाराजांनी..... हा किल्ला बांधला.

अ) रायगड ब) प्रतापगड क) सिंधुदुर्ग ड) रत्नागिरी

१०) सरकारकडून मिळणाऱ्या इनामास..... असे म्हणत.

अ) सनदी इनाम ब) गावनिसबत इनाम क) धर्मादाय इनाम ड) अग्रहार इनाम

११) स्वराज्यातील शेवटची " धारा आकारणी "..... साली अण्णाजी दत्तने केली.

अ) 1670 ब) 1674 क) 1676 ड) 1678

१२) पुणे जहागिरीत खेडजवळ.... नवी पेठ वसवली गेली.

अ) शिवापूर ब) जिजापूर क) शहानगर ड) नरसिंगपूर

१३) हा पेठेचा मुख्य अधिकारी असे.

अ)महाजन ब)शेटे क)कोतवाल ड)बिडवई

१४) हे नगर रेशमी लुगड्यासाठी व त्यावरील भरतकामासाठी प्रसिद्ध होते.

अ) तेर ब)कोल्हापूर क)पैठण ड)पंढरपूर

१५) पश्चिम किनार्यावर..... येथे डचांची वखार होती.

अ) वेंगुर्ला ब)राजापूर क) दाभोळ ड)चौल

१६) दहा - वीस गावांमधील (मौजामधील) मोठ्या गावास..... असे म्हटले जाई.

अ) पेठ ब)कसबा क) बुद्रुक ड) मिरे

१७) परगण्यातील सर्व पाटलांवर..... हा वतनदार असे.

अ) देशमुख ब)देशपांडे क)सरदेशपांडे ड) खोत

१८) 17 व्या शतकात..... यांनी आपल्या राज्यात वतनदारांना 'वेतनदार' बनवले.

अ) मलिक अंबर ब) शहाजीराजे क) शिवाजी महाराज ड) राजाराम महाराज

१९)..... हे वारकर्यांचे आराध्य दैवत आहे.

अ) खंडोबा ब) सिद्धनाथ क) विठोबा ड) बिरोबा

२०) कोल्हापूरच्या अंबाबाईचे दुसरे नाव..... आहे.

अ) यमाई ब) तुकाई क) महालक्ष्मी ड)रेणुका

२१) शिखर शिंगणापूर येथे..... यांनी देवाच्या भक्तांसाठी तलाव बांधला.

अ) शिवाजी महाराज ब) संभाजी महाराज क) राजाराम महाराज ड)मालोजीराजे भोसले.

२२) बाजीप्रभुचा पुत्र..... यास शिवाजी महाराजांनी शुद्ध करून हिंदु धर्मात घेतले.

अ) गोविंद ब) पिलाजी क) रायाजी ड) सोनजी

२३) छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या आरमारातील.....हे सर्वात मोठे जहाज होय.

अ) शिबाड ब) गलबत क) पाल ड) गुराब

२४) सिंधुदुर्ग हा किल्ला.....या प्रकारात मोडतो.

अ) गिरीदुर्ग ब) जलदुर्ग क) भुईकोट ड) वनदुर्ग

२५) शिवकाळात होण या सोन्याच्या नाण्याचे वजन.....होते.

अ) ४२.१२ ग्रॅम ब) १२.४२ ग्रॅम क) २४.२३ ग्रॅम ड) २४.१२ ग्रॅम

प्र.१.ब.खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे द्या.

१) 'जिजाबाई ही छत्रपती शिवाजी महाराजांची मार्गदर्शक व संरक्षक देवता होय' असे कोणी म्हटले आहे.

२) गावाच्या पाटलाची निशाणी काय आहे.

३) शिवाजी महाराजांनी इ.स.१६४५ मध्ये कोणत्या मंदिरात स्वराज्य स्थापनेची शपथ घेतली.

- ४) हिंदवी स्वराज्याची राज्यबंधाराना कोणी स्पष्ट केली आहे.
- ५) राज्याचा जमा-खर्च पाहण्याची जबाबदारी कोणावर होती.
- ६) छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या हेर खात्याचे प्रमुख कोण होता.
- ७) छत्रपती शिवाजी महाराजांचा चिटणीस कोण होता.
- ८) अठरा कारखान्यातील जिरातेखाना म्हणजे काय होय.
- ९) सरकारी पत्राची ने-आण करणारयांना काय म्हणून संबोधले जाई.
- १०) शिवकाळात मुळच्या मोठ्या गावास काय म्हणून संबोधले जाई.
- ११) अण्णाजी दत्तोंच्या सारा आकारणीस 'लोकांची धारा पद्धत' असे कोणी संबोधले.
- १२) शिवकाळात गाववसाहतीच्या क्षेत्रास काय म्हणत.
- १३) कोणाच्या वतनास 'लेखनवृत्ती' असे म्हटले जाई.
- १४) छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या भोसले कुळाची कुलस्वामिनी कोण होती.
- १५) शिवकालीन खेड्यांमध्ये ज्यांच्या मालकीची जमीन असे त्यांना काय म्हटले जाई.
- १६) परराष्ट्र व्यवहार पाहणे हे काम कोणाचे होते.
- १७) अष्टप्रधान मंडळात न्यायाधीश म्हणून कोणी काम पहिले.
- १८) चित्रगुसाच्या बाखारीनुसार महाराजांच्या जहाजांची संख्या कीती होती.
- १९) शिवकाळात 'अग्रहार इनाम' कोणाला दिले जात होते.
- २०) शिवकाळात विजयदुर्ग हे बंदर प्रामुख्याने कोणत्या व्यापारासाठी प्रशिद्ध होते.
- २१) 'ग्रामगोपक' या संज्ञेने कोणाला ओळखले जात होते.
- २२) वारकरी संप्रदायाचा पाया कोणी घातला.
- २३) वशिष्ठी नदीच्या मुखाशी कोणते बंदर आहे.
- २४) शिवकाळात राजा आपल्या कन्येस इनाम देत असे त्यास काय म्हणत.
- २५) विहिरीतील पाण्याच्या वापराखाली येणारी जमीनला काय म्हणत.

प्रश्न. २. टीपा लिहा

- १) गौत सभा
- २) दिव्यांचे प्रकार सांगा.
- ३) शिवकालीन इनामांचे प्रकार सांगा.
- ४) शिवकालीन जमीन महसूल पद्धती
- ५) शिवकालीन बाजारपेठा
- ६) शिवकालीन व्यापारी वस्तूंची उत्पादन केंद्रे
- ७) शिवकालीन व्यापार - उद्योगाची प्रमुख केंद्रे

८)शिवकालीन दळणवळणाची व वाहतुकीची साधने

९)मिरासदार व उपरे

१०)शिवकालीन पाटील

११)बलुतेदार - अलुतेदार

१२)वारकरी संप्रदायाचे तत्वज्ञान

१३)संत नामदेव

१४)संत तुकाराम

१५)कोल्हापूरची अंबाबाई (महालक्ष्मी)

१६)तुळजापूरची श्री तुळजाभवानी

१७)अष्टप्रधान मंडळाची वैशिष्ट्ये

१८)शिवाजी महाराजांचे धार्मिक धोरण

१९) मराठेकालीन कृषी तंत्र स्पष्ट करा.

२०) हवालदार/किल्लेदार यांची कामे कोणती?

प्रश्न. ३. दिर्घोत्तारी प्रश्न सोडवा.

१.शिवकालीन किल्ला प्रशासनाची माहिती द्या.

२.मराठाकालीन न्यायिक संरचना विशद करा.

३.शिवकालीन उद्योगाची माहिती स्पष्ट करा.

४. छत्रपती शिवाजी महाराजांचे धार्मिक धोरण विशद करा.

५.शिवकालीन व्यापाराची माहिती देऊन छत्रपती शिवाजी महाराजांचे व्यापारवाढीचे धोरण सांगा.

प्रश्न. ४. दिर्घोत्तारी प्रश्न सोडवा.

१.छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या आरमाराची सविस्तर माहिती द्या.

२.अष्टप्रधान मंडळ स्पष्ट करून त्याची वैशिष्ट्ये सांगा.

३.शिवकालीन शेती व शेती उत्पादनाची सविस्तर माहिती द्या.

४.वारकरी संप्रदायाचे कार्य स्पष्ट करा.

५.शिवकालीन गावगाड्याची माहिती सांगा.